

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وزارت آموزش و پرورش
معاونت پرورشی و تربیت بدنی
دفتر گسترش فرهنگ نماز، قرآن و عترت

احکام تکلیفی دوره می دوم ابتدایی

(چهارم پنجم، ششم)

ویژه می اهل سنت

مرکز تخصصی دارالقرآن امام خمینی (ره)

آموزش و پرورش شهرستان بوکان

مطابق فقه امام شافعی کارهایی که شخص مکلف (حد بلوغ شرعی) انجام میدهد بر پنج نوع است:

۱. واجب یا فرض:

کاری است که انجام دادن آن، ثواب و ترک آن مجازات دارد مانند: نمازهای پنج گانه و روزه ی ماه مبارک رمضان

۲. مستحب (سنت):

کاری است که انجام دادن آن مورد قبول خدا و رسول است ولی ترک آن مجازات ندارد. مانند: روزه ی روز عرفه ی عید قربان و نماز تراویح

۳. حرام:

در مقابل واجب است و کاری است که انجام دادن مجازات دارد. مانند: دزدی و دروغ

۴. مکروه:

کاری است که انجام دادن آن مجازات ندارد ولی انجام ندادن آن بهتر است. مانند: نماز خواندن در حمام یا نماز خواندن بعد از طلوع آفتاب (نماز صبح بعد از طلوع آفتاب)

۵. مباح

کاری است که انجام دادن و انجام ندادن آن مساوی است. مانند: معاملات و تجارت حلال برای افزایش سرمایه و مال، مسافرت و رفتن به گردشهای عادی

(حکم کیفیت و چگونگی مسایل شرعی)

باید بدانیم هر کاری که از مسلمانان صادر می شود تابع یکی از ۵ حکم زیر باشد:

۱. صحیح

دستوراتی که مطابق دین و شرع اجرا می شود (قرآن و حدیث پیامبر) مانند: ازدواج و حضور ولی (پدر) و دو شاهد.

۲. باطل

دستوراتی که خلاف دین و شرع است. مانند: معامله خلاف شرع

۳. سبب

یعنی چیزی که علت اجرای حکم شرعی می شود. مانند: دزدی کردن که سبب قطع دست می شود .

۴. شرط

یعنی اگر مسئله ی اول نباشد مسئله ی دوم باطل است . مانند: وضو (اگر وضو نداشته باشیم نماز باطل است)

۵. مانع

حکمی است که جلوگیری از حکم شرعی دیگری می کند، مانند: مانند کشتن پدر خود که فرزند را از ارث محروم می کند.

(تکلیف چیست و مکلف کیست؟)

(تکلیف و مکلف)

تکلیف

به دستورات و احکام عقیدتی و عملی که از طرف خدا و بوسیله ی پیامبر (ص) به عنوان فرض و سنت بر انسان لازم باشد؛ تکلیف می گویند.

به پسر و دختری که شرایط زیر را داشته باشند مکلف می گویند

۱. **بالغ باشد**. سن بلوغ پسران ۱۵ سالگی و سن بلوغ دختران ۹ سالگی می باشد .

۲. **عاقل باشد** (سالم باشد) (دیوانه و مجنون نباشد)

۳. **قادر باشد**. یعنی قدرت و توان دینداری را داشته باشد (۳ صفت گری، کوری و لالی را با هم نداشته باشد)

۴. **آزاد باشد**. یعنی از روی اجبار و تهدید و تحمیل نباشد (لا اِکراهَ فی الدّین)

(مطهرات)

باتوجه به اینکه جسم و روان انسان از یکدیگر اثرمی پذیرند، خداوند برای پرورش روانی انسان، عبادات را قرار داده است؛ برای رسیدن به آن نظافت و پاکی بدن را نیز امر فرموده است. پیامبر (ص) فرموده : خدا پاک است ، پاک را دوست دارد ، پاکیزه است ، پاکیزگی را دوست دارد .

مطهرات: یعنی پاک کننده ها و آن چیزهایی هستند که طهارت (پاکی) بوسیله ی آنها انجام می گیرد. از مهمترین پاک کننده ها آب است و آب بر ۳ نوع است:

۱. آب پاک کننده (مطلق): آبی که خالص است و چیزی در آن حل نشده باشد، رنگ و بو و طعم آن اصلاً تغییر نکرده باشد. این نوع آب را آب مطلق میگویند. آب مطلق ممکن است آب چشمه، رودخانه، چاه دریا، باران، آب ذوب یخ یا تگرگ باشد. این نوع آب ها برای وضو و ادای فرایض و برای نوشیدن جایز و بلا مانع است.

۲. آب پاک: آبی است کمتر از دو قله (قُلَّتین) که در وضو یا غسل استعمال شده ولی محفوظ مانده و هیچ نجاستی با آن مخلوط نشده، چنین آبی برای انجام فرایض دینی جایز نیست اما انسان رانجس نمی کند. هرگاه آب به اندازه ی دو قله (قُلَّتین) یا بیشتر از دو قله هم باشد اما به واسطه ی مخلوط شدن مواد پاک کننده مانند: قند و نمک و امثال اینها رنگ و بو یا طعم آن تغییر کرده باشد باز هم آن آب پاک است؛ اما به در وضو نمی خورد.

آب گُریا قُلَّتین (مطابق فقه امام شافعی)

قُلَّتین (دو قله) آن را گرنیزی نامند. میزان شرعی آب زیاد است و آن عبارت است از آبی که از نظر وزن برابر ۲۱۱ کیلوگرم است یا از لحاظ ظرفیت و حجم هریک از ابعاد آن، دو و دو و دو معمولی باشد و یا به عبارت دیگر مقدار آبی است که به اندازه ی ۱/۴ متر مکعب باشد.

۳. آب مُتَنَجِّس (آلوده): آب پاک یا پاک کننده ممکن است به واسطه ی آلودگی به نجاسات به صورتی درآید که استعمال آن برای هیچ امری، شرعاً جایز نیست که به آن آب مُتَنَجِّس گویند.

(نجاسات)

نجاسات بر ۵ نوع است:

۱. ادرار و مدفوع انسان و حیوان های حرام گوشتی که خون جهنده دارند، یعنی اگر رگ آنها را ببریم خون بیرون می جهد مثل گربه، موش، روباه و...

۲. مردار و خون انسان و حیواناتی که خون جهنده دارند مثل گوسفند و گربه و...

۳. سگ و خوک و گراز که در خشکی زندگی می کنند. ۴. شراب یا مشروب و هر مایع مست کننده ی دیگر مانند تمام مشروبات الکلی با هر نامی که باشند.

۵. عرق شترنجاست خوار

(غُسل)

غسل عبارت است از شستشوی تمام بدن به خاطر آنچه موجب غسل است.

غسل ترتیبی چیست؟ کسی که برای به جا آوردن غسل یازیردوش میروند و یا آب را بوسیله ی (آفتابه یا جام یا ظرف پلاستیکی) بر بدن خود جاری میکند یا می ریزد، غسل ترتیبی می گویند، یعنی اول سر، بعد سمت راست و سپس سمت چپ بدن را می شویند.

غسل اِرتماسی چیست؟ کسی که برای به جا آوردن غسل تمام بدن خود را در حوض یا رودخانه فرو می برند و خود را می شویند، که به این نوع غسل، غسل اِرتماسی می گویند.

(موجبات غسل)

۱. مرگ ۲. پذیرفتن دین اسلام (مسلمان شدن) برای کسانی که تازه دین اسلام را می پذیرند. ۳. مُحْتَلِم شدن

(واجبات غسل در فقه امام شافعی)

۱. نیت. (نیت دارم حدث اکبر را از خور دور کنم)

۲. برطرف نمودن آلودگی و پلیدی ظاهری از بدن اگر موجود باشد.

۳. رسانیدن آب به تمام بدن از پوست، ناخن، مو (۳)

(مستحبات غسل در فقه امام شافعی)

۱. مضمضه (آب در دهان غرغره کردن) ۲. استنشاق (آب در بینی ریختن) ۳. گرفتن وضو قبل از غسل ۴. روبه قبله ایستادن ۵. برطرف نمودن چرک و آلودگی از روی بدن ۶. دست مالیدن بر تمام اعضاء بدن ۷. تکرار شستن تا ۳ مرتبه ۸. موالات (فاصله نیانداختن در بین اعضاء) ۹. ترتیب (اول طرف راست بعد طرف چپ بدن را شستن) ۱۰. تخلیل (رسانیدن آب به انگشتان و دست انداختن میان موها)

(واجبات وضو)

۱. نیت ۲. شستن تمام صورت تا آخر چانه و به پهنای مابین هر دو گوش ۳. شستن هر دو دست تا آرنج ۴. مسح

قسمتی از سر (۴ / ۱ یک چهارم سر مسح شود) ۵. شستن هر دو پا تا قوزک پا

(سنت های وضو)

۱. گفتن بسم الله ۲. شستن هردو دست تا مچ ۳. مسواک زدن ۴. مضمضه و استنشاق ۵. خلال کردن ریش
انبوه با انگشتان ۶. سه بار شستن اعضای وضو ۷. مسح تمام سر ۸. مسح هر دو گوش

(مستحبات وضو)

۱. روبه قبله بودن ۲. در شستن اعضای وضو افراد دیگر کمک نگرفتن ۳. خواندن دعاهایی که در احادیث
وارد شده است مانند (اَللّٰهُمَّ اجْعَلْنِي مِنَ التَّوَّابِيْنَ وَ اجْعَلْنِي مِنَ الْمُطَهَّرِيْنَ) یعنی: خدایا مرا از توبه کنندگان
و از پاکان قرار بده.

(مکروهات وضو)

۱. آب را بر صورت زدن یا آب پاشیدن به صورت ۲. اسراف کردن در مصرف آب ۳. در هنگام وضو بیهوده سخن
گفتن

(چیزهایی که وضو را باطل میکند)

۱. خارج شدن هر چیزی از جلو و عقب آدم (ادراز، مدفوع، بادشکم و...) ۲. خواب ۳. زوال عقل (مستی و دیوانه
شدن و بیهوشی) ۴. تماس و به هم خوردن پوست زن و مرد نامحرم

(تَيْمُّم)

تیمم یعنی در جایی که دسترسی به آب نباشد یا وقت نماز تنگ است یا استفاده از آب برای فرد ضرر داشته
باشد. با شرایط مخصوص دستهای خود را به خاک پاک مالیده به صورت و دستها می کشیم.
(۴)

(شرایط خاک تیمم و ویژگی آنها)

۱. خاک پاک و دارای غبار باشد ۲. ماسه ی نرم و دارای غبار باشد ۳. باغیر خاک مخلوط نشده مانند زعفران
و آرد ۴. برای طهارت دیگر به کار نرفته باشد (هر دفعه خاک استفاده شده را با دست کنار می زنیم)

(ارکان تیمم)

۱. برداشتن خاک یا غبار به قصد تیمم ۲. مسح صورت ۳. مسح هردو دست تا آرنج چگونه
تیمم صورت می گیرد؟ تیمم با ۲ ضربه انجام می گیرد. یک ضربه برای صورت و یک ضربه برای هردو دست.
بار اول دستها را بر خاک پاک غبار آلود می زنیم، از پیشانی گرفته تا انتهای چانه می زنیم و بار دوم هر ۲ کف
دست را باز بر خاک می زنیم و از سر پنجه تا آرنج مسح می کنیم ابتدا با دست چپ، دست راست را و سپس با
دست راست، دست چپ را مسح می کنیم.

(چیزهایی که تیمم را باطل می کند)

۱. آنچه وضو را باطل می کند تیمم را نیز باطل می کند. ۲. کفر کردن و از دین بدگشتن (مرتد شدن) ۳. پیدا شدن آب قبل از شروع به نماز کردن ۴. دفع معذوراتی که موجب انجام تیمم میشود.

(شروطی برای اقتدا در نماز جماعت)

۱. نیت اقتدا (نیت جماعت) ۲. مقدم نبودن ما موم بر امام ۳. ماموم بوسیله ی دیدن یا شنیدن صدای امام یا به وسیله ی کسی دیگر به انتقالات (رکوع و سجود) امام آگاهی داشته باشد. ۴. امام و ماموم هر دو در یک محل باشند. ۵. تخلّف و سرپیچی نکردن ماموم از امام (یعنی در انجام ارکان نماز، «ارکان را جلوتر از امام انجام ندهد») یا جلوتد از امام نماز نخواند.

(شرایط نماز جمعه)

۱. باید در وقت نماز ظهر انجام گیرد. ۲. محل اقامه نماز جمعه در محوطه و مسکن اهل جمعه انجام شود؛ در مسجد شهر یا روستای محل اقامت (یعنی خارج از شهر درست نیست) ۳. جمعه ی دیگری قبل از این جمعه و یا همزمان با آن انجام نگرفته باشد (مقارن نبودن ۲ تکبیر در دو مسجد یعنی هر دو همزمان با هم نباشند چون هر ۲ جمعه باطل می شود) ۴. به جماعت انجام گیرد (۴۰ نفر کمتر نباشد) ۵. خواندن ۲ خطبه قبل از نماز جمعه.

والسلام علیکم ورحمت اللّٰه